

Leo Montosen kuvat

Leo Montonen syntyi vuonna 1905 Puumalan saaristossa, jossa hän asui koko elämänsä ajan. Montonen aloitti valokuvaamisen 18-vuotiaana vuonna 1923. Hän toimi matkakuvaajana lähinnä kesäisin, Saimaan saaristoa kierellen. Vuodesta 1926 lähtien valokuvaaminen oli Montosen pääelinkeino. Aktiiviaikaa kesti talvisotaan, johon hän osallistui konekiväärikompaniassa.

Leo Montosen kuvallinen jäämistö käsittää noin tuhat negatiivia ja pari tuhatta vedosta. Suurin osa on isokokoisia, 10 x 15 cm:n lasinegatiiveja, joiden tekninen ja taiteellinen laatu on erittäin korkea: virhevalotuksia ei juurikaan ole.

Leo Montonen kuvasi Puumalan saaristolaisista muotokuvia, perhekuvia, ryhmäkuvia, kaverikuvia, hääkuvia, hautajaiskuvia. Mutta hän kuvasi myös aikalaisiaan töidensä ääressä: miehiä metsätöissä tai veistämässä egyptinparruja tai tekemässä uittonippuja, perheitä heinätöissä, lapsia leikkaamassa viljaa tai leikkimässä hiekkarannalla. Montonen kuvasi myös taloja, kyliä ja vesimaisemia. Välillä kamera tallensi kakkärämännyn, pyyntilangan tai erikoisen juureksen.

Oma lukunsa ovat Leon omakuvat, "selfiet", joita hän kuvasi jo 20-luvun alusta lähtien. Omakuvissaan Leo joko poseeraa yksin, koiransa tai ystäviensä kanssa, juoksee tai hiihtää. Välillä kamera on ollut mukana halkometsässä tai parrujen veistopaikalla. Toisissa kuvissa näkyy naru tai lanka, jolla Leo on kameransa laukaissut. Välillä laukaisin näyttäisi kätkeytyneen Leon oikean kämmenen suojaan.

Leo Montosen omakuva, noin 1930. Paperinegatiivista.
© Olli Jaatinen

Valokuvilla on ollut Leo Montoselle merkitystä oman identiteetin tutkimisessa ja luomisessa. Valokuvaus oli hänelle kesäisin pääelinkeino, mutta myös keino ilmaista itseään, hahmottaa ympäristöään sekä toteuttaa luontaista kiinnostustaan valokuvaamisen tekniikkaan.

Kesät kuuluivat myös vesillä työmiehenä tukkitöissä: Leo toimi pienen ”apupässin” eli pikkuhinaajan kuljettajana avustaen puutavarayhtiöiden isompia tukkilauttahinaajia. Apupässi puski tukkilauttoja, jotta ne mahtuivat kapeista salmista. Leo Montonen on toiminut myös konemiehenä veljensä Lennin Saimaa-laivalla. Montosen veljekset muistetaan saaristossa edelleenkin erittäin taitavina konemekaanikkoina, joille veneilijät toivat vikaantuneet moottorinsa kunnostettaviksi.

Leo Montonen oli myöhemmin myös kyläkauppias. Hän piti pientä sekatavarakauppaa kotitalonsa peräkammarissa Lintusalon Sääsksessä. Leon Lenni-veljellä oli kauppa Ruokotaipaleessa, josta Leo haki tavaraa omaan putiikkiinsa. Montonen ei avioitunut eikä hänellä ole jälkeläisiä. Hän kuoli vuonna 1968 Tiurun keuhkotautisairaalassa Joutsenossa.

Valokuvakeskus sai elokuussa 2018 pärekorillisen lasinegatiiveja mikkeliläiseltä Jorma Höltältä, joka oli vuonna 2010 ostanut omakotitalon Montosilta Mikkelin Lähemäellä. Hölttä löysi talonsa vintistä lasinegatiivit, jotka toimitti Mikkelin valokuvakeskukselle. Mikkelin valokuvakeskus päätti aloittaa negatiivien digitoinnin ja kuvien lisäämisen kokoelmiinsa.

Montosen kuvista on vuonna 2019 julkaistu teos Veskansan tarina Leo Montosen valokuvin (The Story of the Lake People – Photographed by Leo Montonen). Valmistelen parhaillaan kuvateosta, jossa Montosen koko tuotanto tulee laajasti julki. Leo Montosen valokuvien tekijänoikeudet ovat valokuvaaja, TaM Olli Jaatisella.

Leo Montonen keskellä. Hän osallistui egyptinparrujen veistoon. Tässä parruja kannetaan lotjaan. Saimaa, noin 1930.

© Olli Jaatinen

Viulisti Armas Tarhonen (s. 1918). Kuva varmaankin 1930-luvun loppupuolelta.
© Olli Jaatinen

Lenni Montonen – Leo Montosen neljä vuotta nuorempi veli – oli liehtaaja eli vesitaksin kuljettaja. Tärkeä henkilö, joka kuljetti saariston väkeä sekä heidän tavaroitaan.

© Olli Jaatinen

Syy ja seuraus. Pieni poika seisoo penkillä, jollaista on käytetty lapsenvahtina: pienokainen mahtuu juuri ja juuri penkin aukkoon, muttei pääse siitä pois. Pitkät ajat heikosti kehittyneiden vauvanjalkojen varassa ovat usein aiheuttaneet lapsille väärät sääret. Penkki on saattanut kuitenkin myös usein pelastaa lapsen hukkumiselta: moni lapsi on päässyt yksin järven rantaan vanhempien silmälläpidolta ja hukkunut. Lintusalossa sanotaankin, että "joka kevät ja syksy niitä hukkui".

© Olli Jaatinen

Peltotöitä. Mahdollisesti 1930-luku.
© Olli Jaatinen